

נ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת במדבר

גיליון 48 -

לכבוד חג מתן תורתנו

רעיעא מכל בני דאית לך ... אלא זה שמקודש לשמי!

מדרש (אי"ר א לו) [מתורגם] כומר בא לאדם ואמר לו, כך אמר לי הפסל: מכל הבנים שיש לך וכי אין אתה רוצה להקריב לפני אחד מהם?

אמר לו האיש כיצד אוכל למסור לך אותם [הרי הם נצרכים למלאכה]? אחד עוסק בזהב השני בכסף השלישי בצאן, הרביעי בבקר, ואז נזכר ואמר יש לי בשבילך ילד קטן שהוא לומד ב'בית הספר', כשהוא יבא אתן לך אותו...

אמר לו הקב"ה 'רעיע' [אדם מעורער ומשובש בדעתו] מכל הבנים שיש לך, מצאת להקריב לע"ז אותו אחד שמקודש לשמי...

א"ק, הקב"ה קראו 'מעורער' על שסדרי העדיפות שלו, ב'בלי דעת'.

מה שנוגע לנו, לפעמים יש לאדם 'דבר נחוץ וחשוב לעשות', אלא שאינו מוצא לו זמן פנוי [לפי שעל כל עניינו 'אינו יכול לוותר'], ולבסוף הוא מוצא את השעה של השיעור או של ה'דף היומי', ועל כגון זה שכנה צוותת 'רעיע'! מכל השעות שיש לך לא מצאת לקחת אלא אותה שעה המקודשת לשמי.

שאו את ראש ... במספר שמות (א ב)

■ במספר שמות - האם כשמנו את ישראל, הזכירו את שם הנפקדים: ראובן, שמעון

חיד"א, 'טבע האדם' כששונא את פלוני, אינו רוצה להזכיר שמו, כגון 'שאו' שאמר: 'בן ישי' - ולא הזכיר דוד / ואילו כשאוהב את פלוני אדרבא מזכיר שמו, ולכן ציוה הקב"ה לספור בשמותם*, שצ"י הזכרת שמותם נעשה נחת רוח לפניו ית"ש.

וראה עוד בענין זה אצל מגין הלויים לקמן [ג טז] 2011(ב).

* משמע מהחיד"א, שהזכירו, במשפחה זו יש: יהודה, צבי, דוד, שמואל, וכו'.

כל יוצאי צבא (א א)

■ מהו יוצאי צבא?

מרש"י משמע 'צבא' כפשוטו, הראוי ללכת ולהלחם - והיינו מגיל עשרים.

והרמב"ן כתב 'צבא' לשון 'אסיפה', ויהי' הפי' 'כל יוצאי צבא' - כל הראויים להקהל בעדה, למעט הנערים.

שלומיאל בן צורי שדי. (א ו)

■ מדוע נהגו הבריות לקרוא לאיש ש'מזלו רע' - שלומיאל

שלומיאל נשיא שבט שמעון - הוא זמרי בן סלוא.

בגמ' (סנהדרין פב) אמרו, חמשה שמות יש לו לשלומיאל: ואחד מהם זמרי בן סלוא.

עוד אמרו (שם בגמ'), ששה ניסים נעשו לפנחס בזמן שהרג לזמרי.

והנה על כל נס שנעשה לפנחס - יש היפוכו של נס [מה שהבריות קוראים 'מזל רע'] לזמרי, ונמצא שקרה לזמרי באותו זמן 'ששה כשלונות' מופלאים שהביאו בסוף למותו, ואין לך 'שלומיאליות' גדולה מזו, על כן נהגו הבריות לקרוא לאדם ש'ענינו, מזלו, ומקרהו' רעים - שלומיאל.

בני נפתלי (א מב)

ואצל כל השבטים נאמר לבני 'למ"ד לפניך ומ"ש?

א. בעל הטורים לפי שהיו בשבטו בנות יותר מבנים.

ב. החיד"א / בשם אחד מרבני פולין [צבי הירש] / הואיל והיו שני מנינים: שבראשון מנו את כולם [בלא חלוקה לשבטים] / ובמנין השני מנו כל שבט ע"י מנין השקלים / ונמצא כאשר הגיעו לאחרונים [נפתלי] כבר לא הוצרכו למנות, כי ידעו מספרם ע"י ההפרש בין שני המנינים, לפיכך נאמר בכל השבטים 'לבני' - שידעו מספרם ע"י השקלים / ובנפתלי 'בני', שידעו מיד, אמנם גם אותם מנו בשקלים [כדי לא לשנות משאר שבטים].

ואתה הפקד את הלויים על משכן העדות ועל כל כליו והם ישרתוהו 'וסביב למשכן יחנו'... וחנו בני' איש על מחנהו וגו' 'והלויים יחנו סביב למשכן העדות' (א, נ ג)

■ יש ב' מקומות ללויים: א. 'סביב למשכן'. ב. מחנה נוסף - ודיניהם שונים זה מזה

א. צריך ביאור הכפילות? ב. והתשב"ץ שואל: היאך מותרים הלויים בנשותיהם והלא 'בעל קרי' משתלח חוץ למחנה לוייה?

ותירץ המשך חכמה, דשני מקומות הם: א. סמוך למשכן ובו היה 'קדושת מחנה לוייה', ובעל קרי משתלח משם, ב. שאר מחנה לוייה לא היו משתלחים, ובוה מיושב גם כפילות הכתובים.

[פרשת השבוע] ולענין קליטת רוצח אינו תלוי בקדושת מחנה לוייה, אלא במקום מגוריהם, ולכן בשילה סמוך למשכן היה 'קדושת מחנה לוייה', ודין 'שילוח טמאים', אבל לא היה שם קליטה לרוצחים [שלא גרו שם הלויים].

וכן בהר הבית יש בו 'קדושת מחנה לוייה', אך אין בו קליטה לרוצח, לפי שאינו למגורי הלויים.

מטה זבולון (ב ז)

ולא אמר ומטה? יש דורשים אותו לשבח ויש לגנאי:

בעל הטורים לשבח, לומר שהוא מחובר עם מטה ישכר לפי שנותן לפיו.

הגר"א לגנאי, שאין דעת בעלי בתים שווה לדעת תורה, לפיכך לא חיברו עם ישכר שקודם לו.

דגל מחנה אפרים ... ועליו מטה מנשה (ב יח, כ)

■ אצל החפץ חיים, הקב"ה גזור - וצדיק מקיים

במד"ר (נשא ד יד) איתא: שהואיל ויעקב הקדים אפרים למנשה, אמר הקב"ה: אף אני אקדימו לכל [שופטים, דגלים, מלכים, קרבנות], והוא ענין 'צדיק גזור והקב"ה מקיים'.

אגב - כששאלו את 'בן ביתו' של החפץ חיים, שיספר להם מענין זה [של צדיק גזור והקב"ה מקיים] שראה אצל הח"ח, אמר להם: יכול אני לספר לכם הרבה עובדות: שהקב"ה גזור וצדיק [הח"ח] מקיים.

ואלה תולדות אהרן ומשה (ג א)

ואינו מזכיר אלא 'בני אהרן'?

א. רש"י לפי שכל המלמד 'בן חבירו' תורה כאילו ילדו [ונמצא שבני אהרן נחשבים גם כבני משה].

■ מדוע אומרת הגמ' המלמד 'בן חבירו' תורה כאילו ילדו - ולא אמר המלמד 'חבירו' תורה?

א"ק, והואיל ומכאן המקור, לפיכך מתורץ מדוע לא אומרים: המלמד 'חבירו' תורה כאילו ילדו - אלא בן חבירו.

עו"ל [מדוע נקט בן חבירון להשמיע חידוש 'גדול יותר' - 'שהרב חשוב יותר מאביו', כדאשכחן (ב"מ לג): אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת.

ב. והאזה"ח אומר: שחשובים 'בני משה' לפי שבזכות 'תפילת משה' ניצלו ממות*.

* כדכתיב (דברים ט כ): ואתפלל גם בעד אהרן, ופרש"י שם, והועילה התפילה מחצה.

ואלה שמות בני אהרן הבכר | נדב ואביהו אלעזר ואיתמר

בעה"ט: יש הפסק אחר הבכר | נדב, מאחר שמתו בלא בנים אין נפקותא בבכורה שלו.

◀ וימת נדב ואביהו לפני ה' בהקריבם אש זרה (ג ד)

■ כשעוסקים בתולדות אהרן - די לכתוב שנדב ואביהו מתו - ולשם מה הזכיר הכתוב [שוב] סיבת מיתתם [אש זרה, בנים לא היו להם]?

הנה גבי מיתת משה אמרינן בגמ' (יומא פו): משל לב' נשים שלקו בבי"ד, אחת קלקלה [זינתה] ואחת אכלה פגי שביעית, אמרה [בעלת הפגי שביעית]: הודיעו על מה אני לוקה! כדי שלא יאמרו שאף אני לוקה על קילקול [וכך עשו] - כך בכל מקום שנאמר אצל משה ואהרן: 'לא תבאו אל הארץ', נכתב (דברים לב נא): 'על אשר מעלתם ב'י' על אשר לא קדשתם אותי', להודיע שאין חטאם כמרגלים.

א"ק, וצ"ב מה נאמר כאן [בנדב ואביהו] למה פירט הכתוב חטאם? ואולי אף כאן ה' חטאם בדקות, ולכך כתבתו התורה.

◀ וימת נדב ואביהו ... ובנים לא היו להם (ג ד)

■ נדב - נתגלגל בשמשון

רח"ו כתב בשם האר"י, שהיה שמשון גלגול של נדב, ורמזו בפסוק (ש"א יב): 'וישלח ה' את ירובעל ואת בדן' [אותיות נדב], ובגמ' (ר"ה כה) אמרו 'בדן' זה שמשון שבא משבט דן.

ובא נדב בשמשון לתקן ב' דברים, 'מצות פו"ר', ואיסור 'שתויי יין', כדלהלן:

מצות פו"ר, דבמד"ר איתא: ר'בנים לא היו להם' שלא רצו לקחת אשה, שאמרו 'לפי רום מעלתנו' מי מבנות ישראל ראויה לנו - ולכן נענש שמשון להיות 'טוחן ברחיים', ואמרו בגמ' (סוטה י): שהיו הפלשתיים מביאים את נשותיהם אליו, למען יתעברו גיבורים כמותו.

וכנגד מה שנכנסו שתויי יין - היה שמשון נזיר מן הבטן, לתקן את מה שעיוות.

א"ק, דברים אלו סותרים זה לזה: דבפשיטות, ב'גלגול שני' צריכים לתקן את אשר עוית בראשון, והנה אצל פו"ר, אמר: שהואיל וחטא בראשון לפיכך חזר וחטא בשני [ונמצא שלא הצליח לתקן] - ואילו בענין 'שתויי יין', אמר שאכן נהג בהיפוך, ותיקן באופן מופלא את אשר חטא?

א. ואולי, ה'בחיירה' עדיין קיימת, ואין הבטחה ש'בסיבוב שני' יצליח, ואת 'אשר חטא מן הקודש' [ולא ילד], ישלם בסיבוב שלישי.

ב. עוד אפשר שהתיקון בא בשני אופנים: שמתקן או שנענש, ואכן נענש שמשון ב'טחינת בית הרחים'.

◀ בני מררי ... קרשי המשכן (ג לח)

■ מי נשא את הכיור

א. **אבן עזרא** (ויקהל לה טז): הנה אין לכיור ולכנו בדים, אולי על העגלות ושאו, עכ"ל - אבל צ"ע מדוע לא הוזכר מי נשאו בני גרשון או מררי.

ב. **וברמב"ן** (רש"פ פקודי), כתוב שהכיור והמנורה - נשאום בני קהת בכתף.

ג. מציע **'אזנים לתורה'**: דאיתא בגמ' (יומא לו): שהיו משקעים את הכיור [במקדש] כל לילה, כדי שלא יפסלו מימיו בלינה, וא"כ אף במדבר [במשכן] היו משקעים הכיור בבאר מרים, והואיל והבאר היתה נוסעת עמהם - היא נשאה הכיור, ולא הוצרכו לנושאה.

◀ והזר הקרב יומת (ג לח)

■ מדוע החביאו את יואש בקדש הקדשים - ולא במערה

כתוב (מלכים ב יא): שיהודע הכהן החביא את יואש בקדש הקדשים 'בבית ה' מתחבא שש שונים' (מ"ב יא) [מפני עתליה שהרגה את כל זרע המלוכה, והוא לבדו נותר].

א"ק, וצ"ב למה התחבא בקה"ק, הלא יכול להתחבא במערה? א. ונראה, שבכשפיה היתה עתליה מגלה היכן הוא, ורק בקה"ק לא שלטו הקסמים.

ב. **עו"ל**: דקה"ק הוא 'מקום שאינו קיים' [ראה ביאור בהמשך], ולכן לא יכלה למוצאו.

כדאשכחן גבי כמה דברים [אצל מקדש שעשה שלמה], כגון (ב"ב צט): 'מקום כרובים' היו בנס, [דלפי החשבון 'כנפי הכרובים' תפסו את כל קה"ק, ואיך ה' מקום לגוף הכרובים]. 'מקום ארון' אינו מן המדה, (מגילה י) דמקיר קה"ק ה' עשר אמות עד לארון, וכן בצד השני, ומקום הארון עצמו היכן הוא? ומסיק שנס הוא.

ובנביא (מ"א ח כא) כתיב: 'ואשים שם מקום לארון', ולא אמר 'ואשים שם את הארון', משמע שעשה שם 'דין מקום', וזה כאמור משום שאין מושג 'מקום' בקה"ק, ומיהו אפשר שהכין 'מקום תחת המחילות', שיגנו שם הארון. ראה 1647.

שו"ר בגמ' (יומא כא) שהנס לא ה' ב'מקום של קה"ק', אלא ב'ארון', וב'גוף' הכרובים.

■ אין 'הטומאה' חושבת על מקומות קדושים

ג. עוד אפשרות [למה שמו את יואש בבית קה"ק] / כמעשה עם הגאון*, שבמקום קדוש אין הטומאה מחפשת.

* המעשה: אחד עזב לפתע את אשתו, והשאירה עגונה מספר שנים, וכעבור שנים חזר [ותירץ באופנים שונים, מדוע ברח], ולמרות שמסר כל מיני דברים שהיו ידועים רק לבעל, אמרה האשה: שאינה רגועה! והיא חוששת שמא אין זה הבעל, שאלו את הגאון, והוא אמר: שיביאו אותו לבית הכנסת, ויאמרו לו: שישב במקום שישב בשבת של החתונה, והבליעל התבלבל נתפס והודה, אמר הגאון: שכשישב הבליעל עם הבעל [שעזב את אשתו] ודיבר איתו וחקר אותו על כל הדברים שהיו אצלו בבית, על מקום קדושה - לא דיבר, כי כך דרכה של הטומאה, שאינה חושבת על מקומות קדושים. [המעשה הנ"ל הובא ב"יתר פירוט" עה"פ (בראשית מה כז) וירא את העגלות 822].

◀ ויהי כל בכור זכר ... מבן חדש ומעלה לפקדיהם שנים ועשרים אלף (ג מג)

■ מדוע היו כל כך מעט בכורות

נחל אליהו הכיזר היו בישראל רק כ"ב אלף בכור, והלא היו במנין ישראל ס' רבוא גברים [מבן כ' עד בן שישים], והנה לחצי נולד בן בראשונה, וצריך א"כ להיות 300 א' בכורים?

תירוץ: כשנצטרע פרעה, אמרו לו: אין לך תקנה אלא אם תרחוץ בדמם של תינוקות, וה' שוחט מאה תינוקות בכל יום, ובתרגום יונתן כתב 'בדם בכורות', [וא"כ כ-3 שנים, מאה בכורות ביום] לא נשאר כמעט בכור.

וצ"ל, ד'תינוקות' [ששחט פרעה] לא דווקא, וכן מצאנו בגמ' (יומא כג): בא אביו של תינוק ומצאו מפרפר, וכבר נתמלא זקנו.

◀ והורידו את פרכת המסך (ד ה)

■ הפרכת תפקידה להגן על הארון - ולכן במסעות עטפו בה את הארון 'וכיסו בה את ארון העדות' / האם נמצא כאן הזדמנות לחסוך, [לנצל המסך לשימוש נוסף]?

אומר הגר"מ פיינשטיין, לא ולא! אלא שתפקיד הפרכת להגן על הארון העדות, ואכן נקראת המחיצה [שבמקום הפרכת] 'טרקטין', מסביר תוספות: 'סוגר סיני' - שומר על הלוחות שניתנו בסיני.

א"ק, ובהכ"י אתי שפיר שהביא הפסוק (לה יב): 'פרכת' ו'כפרת' זה לצד זה*, לפי שענינם שווה.

א"ק, אגב - יש לשים לב, שמצד אחד: 'כל אהל מועד' נקרא על שם הלוחות, כנאמר (א ג) 'משכן העדות' (ראה 'אבן עזרא' א, ג) - אך מאידך: אין הארון והלוחות שייכים לעצם המקדש, כגון בבית שני לא ה' בו ארון, אלמא ארון אינו חלק מן המקדש. [עוד בענין זה 1622, 2702].

* (לה יב): 'את הארון ואת הכפרת ואת פרכת המסך' - והאזה"ח כתב: 'שהם בגדר אחד'.

◀ ושמו בדיו (ד ו)

רדב"ז: קשה הלא כתיב (שמות כה): 'בטבעות הארון ... לא יסורו ממנו', וכיון שאינם סרים, מתי יתקיים הפסוק להחזיר הבדים [ושמו בדיו]?

א. תשובה: 'ושמו' היינו שסידרום בארון על מכונם, לפי שנשמטים מצד לצד.

ב. שו"ר שיטה שהיו ב' זוגות בדים, והתקיים 'לא יסורו' בזוג האחד, 'ושמו' בזוג השני.

להנצחות ובכל עיני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM